

Naziv fakulteta, npr.

Ekonomski Fakultet Zenica

SEMINARSKI RAD

TEMA: _____

PREDMET: _____

Mentor

Student

Br. Indeksa

Zenica, 2011 godine

Sadržaj

- Uvod
 - Osnovna funkcija
 - Osnovna politička tela
 - Bezbednosna politika i uloga vojnih snaga
 - Otvaranje saveza
 - Uloga u mirovnim misijama
 - Politika kontrole naoražanja
 - Zajedničko donošenje odluka
 - Programi i aktivnosti
 - Budžeti i finansijsko upravljanje
 - Civilne organizacije i strukture
 - Vojne organizacije i strukture
 - Širi institucionalni okvir
 - Parlamentarne i nevladine organizacije
 - Zaključak
-

UVOD

DRŽAVE ČLANICE

Belgija, Češka Republika, Danska, Francuska, Grčka, Holandija, Island, Italija, Kanada, Luksemburg, Mađarska, Norveška, Nemačka, Poljska, Portugal, Sjedinjene Američke Države, Španija, Turska i Ujedinjeno Kraljevstvo.

Severno-atlantskim sporazumom, potpisanim u Vašingtonu u aprilu 1949, stvoren je savez za zajedničku odbranu, kako je to definisano članom 51. Povelje Ujedinjenih nacija. Sporazum ima neograničeno trajanje, a 4. aprila 1999. obeležena je njegova 50. godišnjica.

U skladu sa članom 10. severno-atlantskog sporazuma, savez ostaje otvoren za pristup drugim evropskim državama koje su u stanju da slede načela na kojima je zasnovan i doprinose sigurnosti severno-atlantskog regiona.

Paralelno s spoljnim i unutrašnjim promenama kroz koje je savez prošao od kraja hladnog rata, NATO je uspostavio i **Evro-atlantsko partnersko veće** (Euro-Atlantic Partnership Council- EAPC) kao forum za međusobno savetovanje i saradnju partnerskih država u čitavom severno-atlantskom regionu. Takođe je razvio i intenzivan program praktične saradnje i učestalog savetovanja sa 24 države članice Partnerstva za mir, inicijative pokrenute 1994. Stvorene su i nove strukture, s obzirom na pojačanu saradnju s Rusijom i partnerstvo s Ukrajinom, te učestale pregovore sa zainteresovanim mediteranskim zemljama. Sprovedena je dalekosežna spoljna i unutrašnja reforma, te je na pragu novog veka, savez postao oruđe mira i stabilnosti u Evro-atlantskom regionu.

Amblem NATO-a prihvaćen je od strane Severno-atlantskog saveta kao simbol saveza u oktobru 1953. Krug označava zajedništvo i saradnju, a kompas označava zajednički put ka miru, koga je poduzelo 16 zemalja članica.

Uloga koju je NATO imao od svog osnivanja 1949. do kraja Hladnog rata četiri decenije kasnije, bila je ključna za postavljanje uslova koji su omogućili dolazak tih promena. Kao garancija sigurnosti, slobode i nezavisnosti svojih članica te sredstvo ostvarivanja demokratskih vrednosti i uspostavljanja evropskih demokratskih institucija, NATO je pomogao u savladavanju suprotstavljenih pozicija Istoka i Zapada, na način koji je omogućio razvoj novih, konstruktivnih i sveobuhvatnih bezbedonosnih odnosa.

Kraj hladnog rata omogućio je NATO-u da uveliko smanji brojnost svojih snaga, i dozvoli važne promene u nivou njihove pripravnosti i razmeštanju. Takođe su uvedene i mnogi novi zadaci. To uključuje uspostavljanje dijaloga, saradnje i partnerstva sa zemljama srednje i istočne Europe i drugim zemljama članicama Organizacije za bezbednost i saradnju (OSCE¹): razvoj bliske saradnje s drugim institucijama koje imaju ulogu u očuvanju evropske bezbednosti, kao što su Ujedinjene Nacije, OSCE¹ i Zapadno-evropska unija (WEU); zatim uvođenje nove strukture vojnih snaga i njihovog zapovedništva kao rezultat promena u strateškom okruženju.

NATO je počeo da menja svoje vojne i političke strukture početkom 90-ih. U julu 1990. u deklaraciji sastanka na vrhu naslovljenoj "Londonska deklaracija o promenama u NATO-u", vođstvo saveza je najavilo svoju nameru da prilagode Savez novom bezbedonosnom

¹ Organizacija za sigurnost i suradnju u Evropi, ili OSCE, uključuje sve Evropske zemlje, Sjedinjene Američke Države i Kanadu. Odnos Saveza i OSCE-a, kao i odnos sa Ujedinjenim Narodima, Zapadno-evropskom unijom (WEU), i drugim međunarodnim organizacijama, opisani su u poglavlju 14.

okruženju. Nešto više od godinu dana kasnije, u novembru 1991. na sastanku na vrhu u Rimu, objavljen je Novi strateški koncept i Deklaracija o miru i saradnji. Ova dva dokumenta označila su smer reorganizacije i modernizacije vojnih i političkih struktura i procedura NATO-a, smanjivanje brojnog stanja i nivoa gotovosti NATO-ovih snaga, te reorganizacija snaga kako bi se bolje osposobile za izvršavanje novih zadataka prilikom rešavanja kriznih situacija i očuvanja mira, uz istovremeno očuvanje sposobnosti za zajedničku obranu.

Vođstvo saveza nastavilo je putem promena i na sledećem sastanku na vrhu, koji je održan u Briselu 1994. Najvažnija odluka bila je pokretanje inicijative Partnerstva za mir. Ključni činilac delovanja Partnerstva za mir, koje se danas sastoji od 27 zemalja partnera uz 19 članica NATO-a, je taj što svaka od zemalja partnera može razviti intenzivnu bilateralnu saradnju s NATO-om, u skladu s njenim interesima i mogućnostima.

Briselski sastanak na vrhu takođe je pokrenuo i druge važne korake u procesu menjanja i prilagođavanja NATO-a. Jedan od tih koraka bio je usmeren i ka sprečavanju povećanja i širenja naoružavanja nuklearnim i drugim oružjem za masovno uništavanje, uz pomoć političkih i odbrambenih mera. Drugi je bio usmeren prema ostvarivanju dijaloga, međusobnog razumevanja između zemalja članica NATO-a i mediteranskih zemalja koje nisu članice.

Na Berlinskom sastanku Severno-atlantskog komiteta u junu 1996. otišlo se još i dalje od Briselske inicijative, ka donošenju mera koje će pomoći NATO-u da se prilagodi promenjenim okolnostima, naročito u pogledu unutrašnjeg prilagođavanju saveza. NATO-ov Vojni odbor dobio je nove obaveze, vezane za razvoj planova da se evropskim državama članicama omogući veće učestvovanje u NATO-ovim komandnim strukturama te da se nađu načini upotrebe NATO-ovih mogućnosti prilikom pomoći budućih operacija očuvanja mira i rešavanja kriznih situacija, vođenih od strane WEU-a. Svrha ovih mera, kada se one sagledaju sve zajedno, je da se osigura bolja efikasnost NATO-a, osposobi savez za izvršenje novih vrsta zadataka, i doprinese izgradnji evropske bezbednosti i odbrambenog identiteta samog saveza.

važan događaj dogodio se samo nekoliko dana kasnije, 30. maja 1997. u Sintri u Portugalu, gde je osnovano Euro-atlantsko partnersko veće (EAPC), te je postignut dogovor o povećanju opsega i kvaliteta programa partnerstva za mir. EAPC pruža sveobuhvatni okvir za sve aspekte saradnje NATO-a i njegovih partnera, što uključuje i Partnerstvo za mir. Takođe omogućava bolje otpočinjanje multilateralnih razgovora, te rasprava vezanih za bezbednost, između svih članica EAPC-a.

Predsednici država odnosno vlada zemalja članica doneli su važne odluke kao deo svojih opštih napora za jačanje mira i stabilnosti u evro-atlantskoj regionu. Pozvali su Češku, Mađarsku i Poljsku da počnu s razgovorima o pristupanju NATO-u, s planom da se pridruže savezu kao punopravni članovi. Uz to usvojena je i politika "otvorenih vrata" u pogledu budućih pristupanja te intenziviranje razgovora s zemljama partnerima zainteresovanim da postanu članice. Najavljen je i početak sprovođenja znatno pojačanog programa Partnerstva za mir, kao i intenziviranje savetovanja sa zemljama partnerima putem Evro-atlantskog partnerskog veća, zatim jačanje trajnog dijaloga sa mediteranskim zemljama koje nisu članice.

OSNOVNE FUNKCIJE

Prvobitni cilj NATO-a je očuvanje mira i bezbednosti svih svojih članica, uz pomoć političkih i vojnih sredstava u skladu s načelima Povelje Ujedinjenih Nacija. Od svog osnivanja, Savez je radio na uspostavljanju pravednog i trajnog poretka u Evropi okrenutog miru i zasnovanog na opštim vrednostima demokratije, ljudskih prava i vladavine zakona.

Osnovno radno načelo Saveza je zajednička obaveza suverenih država na međusobnu saradnju, utemeljena na činjenici da je bezbednost jedne države članice neodvojiva od bezbednosti ostalih. Solidarnost u Savezu obezbeđuju da nijedna država članica, neće morati da se osloni samo na svoje snage u rešavanju osnovnih bezbedonosnih problema. Cilj Saveza je “unapređenje mirovnih i prijateljskih odnosa na celom severno-atlantskom području.”

Organizacija Severno-atlantskog sporazuma (NATO) je međudržavna organizacija u kojoj svaka od država članica zadržava svoju punu suverenost i nezavisnost, no on takođe ima i vlastitu (upravnu) strukturu koja omogućava ostvarenje njegovih ciljeva. NATO uspostavlja preko-atlantsku vezu kojom je bezbednost Severne Amerike trajno vezana za bezbednost Evrope. On je radni odraz uspešnog zajedničkog napora država članica ka ostvarenju njihovih zajedničkih ciljeva.

Sredstva kojima NATO sprovodi svoju mirovnu politiku uključuju i održavanje dovoljne vojne spremnosti da bi se sprečio rat i osigurala uspešna odbrana, opštu sposobnost da bi se rešile krizne situacije koje prete državama članicama, aktivno učestvovanje u dijalogu s drugim državama i zajedničkom pristupu Evropskoj bezbednosti, što uključuje i rad na daljem napretku nadzora naoružanja i razoružanja.

Da bi ostvario svoj osnovni cilj, NATO obavlja sledeće bezbedonosne zadatke:

- Obezbeđuje nezamenjiv temelj stabilnosti i bezbednosti u Evropi s naglaskom na razvoju demokratskih institucija i mirnog rešavanja nesuglasica. Teži stvaranju okruženja u kome nijedna država neće moći da ugrozi nijednu evropsku naciju niti nametne hegemoniju pretnjama ili upotrebom sile.
- U skladu s članom 4 Severno-atlantskog sporazuma, služi kao preko-atlantski forum za razmatranje bilo kojih pitanja koja su od ključne važnosti državama članicama, što uključuje i situacije čiji bi razvoj mogao da ugrozi njihovu bezbednost. Omogućava zajedničko usmeravanje napora na poljima koja su od zajedničkog interesa.
- Brani države članice od bilo kog oblika agresije na njihovoj teritoriji, te pokušava da ga spreči.
- Ostvaruje bezbednost i stabilnost održavajući trajnu saradnju sa svim partnerima kroz Partnerstvo za mir, Evro-atlantsko partnersko veće, te savetovanje, saradnju i partnerstvo s Rusijom i Ukrajinom.
- Doprinosi razumevanju činilaca ključnih za međunarodnu bezbednost i ciljeva saradnje na tom području, putem programa informisanja u zemljama članicama NATO-a i zemljama partnerima te putem inicijativa kao što je Mediteranski dijalog.

Strukture uspostavljene unutar NATO-a omogućavaju državama članicama da zajednički usmeravaju svoju politiku kako bi ostvarile te komplementarne ciljeve. One osiguravaju neprekidnu saradnju i savetovanje na političkom, ekonomskom i drugim nevojnim područjima kao i stvaranje zajedničkih planova za odbranu, uspostavljanje infrastrukture te instalacija i objekata nužnih za vojno delovanje te planove za zajedničke

programe obuke i vežbi. Ove aktivnosti podržava složena civilna i vojna struktura koja uključuje urede za upravu, budžet i planiranje kao i službe uspostavljene od strane zemalja članica da bi usmeravale delovanje na posebnim poljima – na primer, komunikacije potrebne da bi se omogućilo političko savetovanje te komandovanje i nadzor vojnih snaga ili logistička pomoć koja je potrebna za njihovo održavanje.

OSNOVNA POLITIČKA TELA

Osnovni politički forumi i forumi za donošenje odluka NATO-a osiguravaju temelj za saradnju kroz celi spektar delovanja Saveza te uključuju:

Severnoatlantsko veće

Severno-atlantsko veće (NAC) poseduje značajne politička ovlašćenja i pravo donošenja odluka i sastoji se od stalnih predstavnika svih država članica koji se sastaju najmanje jednom nedeljno. Veće se takođe sastaje na višim nivoima što uključuje ministre spoljnim poslova, ministre odbrane ili predsednike država i vlada ali ima ista ovlašćenja i prava donošenja odluka i odluke imaju jednaku važnost bez obzira na kom nivou su donešene. Veće ima veliku javnu važnost te objavljuje deklaracije i službene izjave koje objašnjavaju politiku i odluke NATO-a javnosti i vladama država koje nisu članice Saveza.

Veće je jedino telo unutar NATO-a koje svoja ovlašćenja dobija neposredno iz Severno-atlantskog sporazuma. Ono je tim sporazumom takođe dobilo i ovlašćenje da uspostavlja samo sebi podređena tela. Mnoga odbori i grupe za planiranje osnovani su kako bi podržali rad veća ili preuzeli na sebe odgovornost u pojedinim područjima kao što su planiranje obrane, nuklearno planiranje i druga vojna pitanja.

Na taj način, veće obezbeđuje jedinstveni forum za sve vrste savetovanja među državama članicama, u pogledu pitanja od zajedničkog interesa te predstavlja najvažniji organ za donošenje odluka u NATO-u. Svih 19 država članica imaju jednako pravo da izraze svoje mišljenje na sednicama Vijeća. Odluke su izraz zajedničke volje država članica i donose se konsenzusom. Sve države članice učestvuju u stvaranju službene politike NATO-a i donošenju odluka.

Svaku državu članicu u Veću predstavlja stalni predstavnik sa statusom poslanika. Svaki od njih takođe ima pomoć svog političkog i vojnog osoblja ili misije pri NATO-u, koje se razlikuju po veličini.

Kada se Veće sastaje na tom nivou, obično se naziva Stalno veće. Dva puta godišnje, a nekad i češće, Veće se sastaje na ministarskom nivou i tada svaku državu predstavlja ministar odbrane. Sastanci Veća takođe se odvijaju u obliku sednica ministara odbrane. Sastanci na vrhu u kojima učestvuju i čelnici država ili vlada, održavaju se kada je potrebno da se raspravi neko važno pitanje ili u važnim trenucima razvoja bezbedonosne politike NATO-a.

Iako se Vijeće sastaje jednom nedeljno, može biti sazvano u kratkom roku kada je to potrebno. Sednice vodi Generalni sekretar NATO-a ili, ako je on odsutan, njegov zamenik. poslanik ili stalni zastupnik s najdužim stažem dobija titulu Predsednika Veća. Iako je to najviše ceremonijalna funkcija, Predsednik može biti pozvan da predsedava Većem, na primer na sastancima i razgovorima u vreme biranja novog generalnog sekretara. Na sastancima ministara inostranih poslova, jedan od ministara preuzima ulogu počasnog

predsednika. Ministri pojedinih država na toj dužnosti se smenjuju jednom godišnje i to prema redoslijedu engleske abecede. Redosled predsedavanja u Stalnom veću uspostavljen je prema trajanju službe, ali na sastancima na bilo kom nivou stalni zastupnici sede oko stola prema nacionalnoj pripadnosti, prema engleskoj abecedi. Ista procedura sprovodi se u celoj strukturi NATO-ovih odbora.

Pitanja o kojima se raspravlja i odluke koje se donose pokrivaju sve aspekte delatnosti NATO-a, i često se temelje na izveštajima i preporukama koje pripremaju podređeni organi na zahtev Veća. Isto tako, predmete rasprave može da predloži bilo koji predstavnik ili generalni sekretar. Kada treba doneti odluke, one se donose jednoglasno. Nema glasanja ili većinskih odluka. Svaka država predstavljena u Veću te bilo koji od podređenih organa- ispostava zadržavaju potpunu suverenost i odgovornost pri donošenju svojih odluka. Pripreme za rad Veća vrše podređeni odbori odgovorni za pojedina područja delovanja NATO-a.

Sekretarijat Veća čini osoblje iz odgovarajućih uprava i kancelarija Međunarodnog sekretarijata, a posebno Izvršnog sekretarijata čiji je zadatak da osigura da se mandat Veća ostvari i da se odluke veća zabeleže i objave. Izvršni sekretar ujedno je i Sekretar veća.

Odbor za odbrambeno planiranje

Odbor za odbrambeno planiranje (DPC) sastavljen je od stalnih predstavnika ali se sastaje i na nivou ministara odbrane najmanje dva puta godišnje, i bavi se većinom pitanja vezanih uz odbranu i planiranje zajedničke odbrane. Sve zemlje članice osim Francuske, imaju svoje predstavnike u tom odboru. DPC predstavlja vođstvo vojnog zapovedništva NATO-a. i unutar područja svog delovanja ima iste funkcije i ovlašćenja kao i NAC unutar svog područja.

Grupa za nuklearno planiranje

Ministri odbrane država članica koji učestvuju u NATO-ovom Odbor za odbrambeno planiranje, redovno se sastaju i unutar Grupe za nuklearno planiranje (NPG), gde raspravljaju o posebnim političkim pitanjima, vezanim uz nuklearno naoružanje. Ti razgovori pokrivaju široko područje nuklearne politike koje uključuje pitanja o razmeštanju, sigurnosti i zaštiti nuklearnog oružja, komunikacijskim i informacijskim sredstvima, nadzora nuklearnog oružja i drugih širih pitanja od zajedničkog interesa kao što je sve veći broj zemalja koje poseduju nuklearno oružje. Nuklearna politika NATO Saveza pod stalnim je preispitivanjem i sve odluke o promenama i prilagođavanjima novonastalim situacijama te unapređivanju procedura planiranja i savetovanja, donose se zajednički.

Glavnih odbora NATO-a

Glavne forume za savetovanje i odlučivanje unutar NATO-a podržava čitava struktura odbora koja osigurava da svaka država članica bude zastupljena na svakom nivou i području delovanja NATO-a. Generalni sekretar načelno predsedavajući većem broju tih odbora, kojima trajno predsedavaju i kopredsedavaju viši službeni službenici odgovorni za područje kojim se odbor bavi. Glavni izvor podrške tim odborima su Odeljenje ili Uprava međunarodnog osoblja, odgovorni za pojedina područja kojima se odbori bave. Većini odbora upravnu, proceduralnu i praktičnu pomoć pruža Izvršni sekretarijat. Međunarodno vojno osoblje takođe podržava veći broj odbora.

Svi odbori NATO-a donose odluke i izrađuju predloge za viša tela, po načelu razmene informacija i savetovanja koja dovode do konsenzusa. Nema glasanja ili odlučivanja nadglasavanjem.

BEZBEDNOSNA POLITIKA I ULOGA VOJNIH SNAGA

Današnja bezbedonosna politika NATO-a temelji na tri činilaca koji se međusobno podržavaju, a to su: dijalog, saradnja i održavanje efikasne zajedničke odbrambene sposobnosti. Svaki od tih faktora je zamišljen na takav način da spreči i mirno reši, bilo koju krizu koja pretili evropskoj sigurnosti.

Vojna dimenzija Saveza ostaje glavni činilac ako je u pitanju ostvarivanje tih ciljeva. On nastavlja da izražava brojna osnovna načela:

- Svrha Saveza je u potpunosti odbrambena.
- Bezbednost je nedeljiva. Napad na jednu članicu Saveza je napad na sve njih. Prisutnost severno-američkih snaga i odanost Evropi ostaje od vitalnog značenja za sigurnost Evrope koja je neodvojiva od sigurnosti Severne Amerike.
- Bezbedonosna politika NATO-a se zasniva na zajedničkoj odbrani uključujući integralne vojne strukture kao i odgovarajuće sporazume o saradnji i koordinaciji.
- Zahtevaće se održavanje odgovarajuće kombinacije nuklearnih i konvencionalnih snaga smeštenih u Evropi zbog mogućih situacija u budućnosti.

Od osnivanja NATO-a, savezničke snage stvaraju osnovu za efikasno odvracanje i odbranu od ratnih opasnosti što je i glavna bezbedonosna briga saveznika već četrdeset godina. Njihova glavna uloga ostaje i dalje da garantuju bezbednost i teritorijalnu celovitost zemalja članica.

Prva veća borbena misija u kojoj je NATO koristio vojnu silu kao sredstvo delovanja u kriznim situacijama da bi se pomoglo nastojanju UN u zaustavljanju sukoba u Jugoslaviji preduzeta je 1995. Ova akcija poznata kao "Operacija namenske snage" bila je značajan činilac u procesu koji je kulminirao postizanjem mirovnog rešenja u Bosni.

Glavne karakteristike promena koje utiču na NATO-ove vojne snage su smanjenje u veličini i spremnosti, a povećanje fleksibilnosti, pokretljivosti i multinacionalnosti. Podležući samim promenama, uz zahteve koje diktira nova uloga Saveza, dva veoma bitna načela su ostala nepovrediva - predanost zajedničkoj odbrani kao glavni zadatak Saveza kao i očuvanje prekookeanske veze koja predstavlja garant verodostojnosti i efikasnosti Saveza. Ukupan učinak promena koje su delovale na same snage NATO-a se vidi u transformaciji NATO-ovih snaga kojima je znatno smanjen obim ali povećana mobilna struktura. Od početka ove decenije, kopnene snage koje su zemlje-članice obavezne da stave na raspolaganje Savezu kroz NATO-ovu integrisanu obranu i proces planiranja snaga smanjene su za 35 %. Mornarička flota smanjenja je za 30 %, a vazdušne borbene eskadrole za nekih 40 %. Bilo je znatnih smanjenja u broju snaga koje su držane u stanju visoke spremnosti. Opšte govoreći, snage NATO-a su reorganizovane na način koji će omogućiti njihovu fleksibilnu regeneraciju i organizovanje uvek kada je potrebno, bilo da je reč o zajedničkoj odbrani ili delovanju u kriznim situacijama uključujući operacije podrške miru.

Jačanje evropskog bezbedonosnog i odbrambenog identiteta (ESDI) postao je važan deo prilagođavanja NATO-ovih političkih i vojnih struktura. U isto vreme, ono je važan element

razvoja i Evropske unije (EU) i Zapadno-evropske unije (WEU). Oba procesa su sprovedena na osnovu Ugovora Evropske unije u Mاستrihtu 1991. i Amsterdamu 1997. te odgovarajućih deklaracija Zapadno-evropske unije i odluka koje je doneo Savez na sastancima na vrhu održanim u Londonu 1990., Briselu 1994. i Madridu 1997. Sporazumom o Evropskoj uniji koji je potpisan u Mاستrihtu u decembru 1991. a stupio na snagu 1. novembra 1993., vođe Evropske zajednice su se dogovorile o razvoju Zajedničke CFSP "uključivši i završno oblikovanje zajedničke odbrambene politike koja bi mogla vremenom da dovde i do zajedničke odbrane.

NATO-ovi čelnici država i vlada su uputili Severno-atlantskom savetu zahtev za proveru mogućnosti razvoja političke i vojne strukture Saveza a da bi se postigla tri cilja:

- efikasnije i fleksibilnije vođenje savezničkih misija uključujući očuvanje mira
- poboljšanje saradnje s WEU-om
- uticaj na stvaranje evropske bezbednosti i odbrambenog identiteta.

Međudržavna konferencija Evropske unije sa zadatkom preispitivanja Mاستrihtskog sporazuma završila je u junu 1997. sporazumom u Amsterdamu. Novi Sporazum je pružio brojne sugestije za dalji razvoj ESDI-a.

OTVARANJE SAVEZA

Poziv novim zemljama članicama

"Strane mogu, jednoglasnim sporazumom, da pozovui bilo koju evropsku državu da podrže principe ovog Sporazuma i da doprinesu bezbednosti severno-atlantskog područja kako bi, pristupili ovom Sporazumu. (...)"

Član 10, Severnoatlantski sporazum

Vašington DC, 4. aprila 1949.

Od potpisivanja Severno-atlantskog sporazuma sedam države su se pridružile prvim dvanaest zemljama potpisnicama i povećale ukupan broj NATO saveznika na 19. U januaru 1994. na Sastanak na vrhu u Briselu, saveznički čelnici su ponovo potvrdili da je Savez otvoren za članstvo i drugim evropskim državama da potpomažu principe Vašingtonskog sporazuma i doprinesu bezbednosti severno-atlantskog područja. Saveznički čelnici se unapred raduju novim članicama Saveza kao delu razvojnog procesa koji uzima u obzir političke i bezbedonosne razvoje u celoj Evropi.

Sledeći odluku Savezničkih ministara spoljnih poslova iz decembra 1994., buduća "zašto i kako" primanja u Savez su istražili Saveznici tokom 1995. Rezultat toga je "Studija o proširenju NATO-a " koja je podeljena zemljama Partnerima u septembru 1995. i objavljena.

Proširenje NATO-a je dalji korak prema osnovnom cilju Saveza, a to je pojačanje bezbednosti i širenje stabilnosti širom severno-atlantskog područja, dopunjavanje širih tendencija ka integraciji, a posebno proširenje EU i WEU i jačanje OSCE-a. Ono nikome ne pretil. NATO će ostati odbrambeni Savez čija je osnovna namena da održi mir u severno-atlantskom području i obezbedi bezbednost svojim članicama.

U Studiji je nadalje zaključeno da će proširenje Saveza doprineti jačanju stabilnosti i bezbednosti svim zemljama na severno-atlantskom području na brojne načine. To će ohrabriti i podržati demokratske reforme, što uključuje stvaranje civilnog i demokratskog nadzora nad vojnim snagama.

Jednom kada bude primljena nova članica će uživati sva prava i preuzeti sve obaveze članstva prema Sporazumu.

Počeci i razvoj Evro-atlantskog partnerskog saveta

Evro-atlantski partnerski savet (EAPC) je telo koje nadgleda razvoj dijaloga, saradnje i dogovaranja između NATO-a i njegovih Partnera za saradnju i obezbeđuje praktičnu osnovu za saradnju i dogovaranje između njegovih pojedinačnih zemalja članica i Saveza.

Ministri spoljnih poslova NACC-a, stvorenim na osnovu uspeha NACC-a i PfP (Partnerstvo za mir), odlučili su na svom prolećnom sastanku u Sintri u Portugalu, 30. januara 1997., da osnuju Evro-atlantsko partnersko veće (EAPC). EAPC je postao važan deo evropske bezbedonosne arhitekture. Njegov razvoj uzima u obzir i dopunjuje pojedine aktivnosti drugih međunarodnih institucija. EAPC se sastaje dvaput godišnje i na nivou ministara spoljnih poslova i ministara odbrane, a po pravilu i na nivou ambasadora u Briselu jednom mesečno. Takođe se može sastati na nivou čelnika država i vlada, kada je to potrebno.

Osim sastanaka EAPC-a, takođe se redovno održavaju i sastanci sa predstavnicima zemalja Partnera za saradnju pod pokroviteljstvom Severno-atlantskog saveta u stalnom sastavu NATO-ovih podređenih tela.

Dok Severno-atlantsko veće dobija svoju vlast iz ugovornog odnosa između zemalja članica NATO-a utemeljenog na osnovu Severno-atlantskog sporazuma, status Evro-atlantskog partnerskog saveta sastoji se od udruženog savetodavnog foruma koji omogućava saradnju u vezi sa političkim i bezbedonosnim pitanjima između NATO-a i njegovih partnera

Partnerstvo za mir

Inicijativa za uvođenje Partnerstva za mir (PfP) 1994. dala je novu dimenziju odnosima između NATO-a i njegovih zemalja partnera i omogućila je da se praktična vojna saradnja razvije u skladu sa različitim interesima i mogućnostima zemalja učesnika. Cilj programa je povećanje pojedinih mirovnih sposobnosti i delovanja kroz uzajamno planiranje, obučavanje i vežbanje, a time povećati međusobno delovanje vojnih snaga zemlje partnera i NATO-a. Takođe je cilj olakšavanje transparentnosti u planiranju nacionalne obrane, budžeta i demokratskoj kontroli odbrambenih snaga. Okvirni dokument uključuje posebne napore koji svaki učesnik mora da učini kako bi sarađivao s NATO-om u ispunjenju ciljeva programa kao celine. Oni su sledeći:

- olakšati transparentnost u nacionalnoj odbrani i budžetu; - osigurati demokratsku kontrolu demokratskih snaga;
- zadržati sposobnost i spremnost za doprinos operacijama pod ovlašćenjem UN i / ili odgovornosti OSCE-a;
- razviti kooperativne vojne odnose s NATO-om, u cilju zajedničkog planiranja, obuke i vežbi, kako bi ojačali sposobnost PfP učesnika za obavljanje zadataka u mirovnim operacijama, akcijama potrage i spašavanja, humanitarnim akcijama, i ostalima o kojima se naknadno dogovore;
- razviti, dugoročno, snage koje će bolje delovati s snagama zemalja članica Severno-atlantskog saveza.

Okvirni dokument takođe navodi da će aktivno učestvovanje u PfP imati važnu ulogu u evolucionom procesu uključivanja novih članica u NATO. Bilo koja zemlja koja želi da pristupi PfP se prvo poziva da potpiše Okvirni element. Osim što opisuje ciljeve partnerstva, on opisuje osnovne principe na kojima se zasniva PfP.

Posle potpisivanja Okvirnog dokumenta, sledeći korak u postupku je da svaki Partner podnese NATO-u Predstavnički dokument. Ovaj dokument označava korake koji će se preduzeti kako bi se postigli politički ciljevi Partnerstva, vojni i drugi važni činioici koje zemlja Partner mora da omogući za ciljeve partnerstva, i posebna područja saradnje koje zemlja Partner želi da vrši zajedno sa NATO-om. PfP Okvirni dokument obavezuje NATO da razvija s zemljama partnerima proces planiranja i raščlanjivanja, koji treba da obezbedi temelj za prepoznavanje i procenjivanje snaga i mogućnosti koje trebaju da se obezbede za višenacionalnu obuku, vežbe i operacije zajedno sa savezničkim snagama. U početku su operacije PfP-a bile ograničene na održavanje mira, potragu i spašavanje i humanitarne operacije. Međutim, 1996. PfP-ove operacije i odgovarajući planovi i uslovi procenjivanja su se proširili i obuhvataju čitav niz savezničkih novih misija, što uključuje operacije održavanja mira.

Proces planiranja i pregleda se nudi zemljama partnerima kao alternativa i poziva se na NATO-vo veliko iskustvo u planiranju odbrane. U suštini to je dvogodišnji proces koji uključuje i bilateralne i multilateralne elemente.

Inicijativa Partnerstva za mir je bila jedinstven uspeh u uticaju na stabilnost i bezbednost u Evropi i podsticanju na dobrosusedske odnose. To je zaista postala stalna i dinamična osobina evropske bezbednosti.

Jačanje PfP-a je sastavni deo spoljnog prilagođavanja Saveza. Zajedno s posebnim odnosima koji su razvijeni između Saveza i Rusije i Saveza i Ukrajine, ono pomaže u postavljanju pozornice za nove pojačane dogovore o bezbednosti u Evropi.

Opšti ciljevi jačanja PfP-a su:

- pojačati element političkog savetovanja u PfP;
- razviti više operativnu ulogu za PfP;
- obezbediti veće angažovanje zemalja partnera u donošenju odluka i planiranju PfP.

Odobren je niz pojačanja kako bi se zadovoljio svaki od ovih ciljeva, kojima je cilj ne samo rad na postojećem programu, nego i kvalitetan doprinos prirodi Partnerstva.

ULOGA U MIROVNIM MISIJAMA

U decembru 1992. ministri spoljnih poslova zemalja članica NATO-a utvrdili su da je Savez spreman da podrži mirovne operacije u nadležnosti Saveta bezbednosti UN, koje ima primarnu odgovornost za međunarodni mir i sigurnost. Ministri su se osvrnuli na održavanje mira kao i na sprovođenje sankcija ili embarga koje su NATO članice već preduzele bilo individualno ili kao Savez, da bi podržale sprovođenje rezolucija Saveta bezbednosti UN-a koje se odnose na sukob u bivšoj Jugoslaviji. Pokazali su da je Savez bio spreman da pozitivno odgovori na dalje inicijative koje bi Generalni sekretar UN-a mogao da preduzme u traženju pomoći na ovom području od strane Saveza.

Nakon potpisivanja Mirovnog sporazuma za Bosnu u Parizu 14. decembra 1995. godine, stvorene su multinacionalne snage za sprovođenje pod vodstvom NATO-a. Poznate su pod nazivom "IFOR", a dobile su ulogu sprovođenja vojnih aspekata Sporazuma. IFOR je započeo svoju misiju 16. decembra 1995. u operaciji koja je nazvana "Joint Endeavour" (Zajedničko nastojanje). U skladu s Mirovnim sporazumom IFOR je preduzeo sledeće primarne vojne zadatke:

- obezbeđivanje daljeg poštovanja prekida vatre;
- obezbeđivanje povlačenja snaga iz dogovorene zone prekida vatre i razdvajanja na njihovoj teritoriji te obezbeđivanje razdvajanja snaga;
- obezbeđivanje sakupljanja teškog naoružanja u vojne objekte i kasarne kao i demobilizacija preostalih snaga;
- stvaranje uslova za bezbedno, uredno i brzo povlačenje snaga UN-a koje nisu transformisane u IFOR;
- kontrola vazdušnog prostora iznad BiH.

U Parizu 1996. ministri spoljnih poslova i odbrane zemalja članica NATO-a su zaključili da je potrebna smanjena vojna prisutnost da bi se pružila bezbednost koja je potrebna za uspostavljanje mira. Složili su se da NATO treba da organizuje Stabilizacione snage (SFOR), koje će da stupe na snagu 20. decembra 1996. na dan prestanka mandata IFOR-a.

Na osnovu Rezolucije 1088 Savetu bezbednosti UN-a od 12. decembra 1996. godine, Stabilizacione snage su dobile ovlašćenje da sprovedu vojne aspekte Mirovnog sporazuma kao legalni naslednik IFOR-a postupajući prema Poglavlju VII Povelje UN-a (sprovođenje mira). Pravila učestvovanja u sporu su za SFOR bila ista kao i za IFOR, što znači da im je bila dopuštena snažna upotreba sile, ukoliko je ona bila potrebna za obavljanje misije i za ličnu zaštitu. Stabilizacione snage imaju zajedničku komandu i predstavljaju operaciju koju sprovodi NATO. Nalaze se pod političkim vodstvom i kontrolom Severno-atlantskog saveta Saveza, kao što stoji u Aneksu 1 A Mirovnog sporazuma.

Svaka zemlja članica NATO-a koja ima svoje oružane snage poslala je trupe u sastav SFOR-a, kao što je to bilo i kod IFOR-a. Island je, kao jedina zemlja članica NATO-a koja nema oružane snage, pružao medicinsku podršku.

Potpuno sprovođenje civilnih aspekata Mirovnog sporazuma i dalje je osnovni faktor u stvaranju temelja za trajan mir. Kao i Snage za sprovođenje, i Stabilizacione snage podržavaju civilne zadatke, ali one moraju sa manje sile koja im je na raspolaganju da odrede prioritete i selektivno ih primenjuju.

Ministri spoljnih poslova i ministri odbrane zemalja članica NATO-a su u decembru 1997. godine doneli čitav niz dodatnih odluka vezanih za sprovođenje Mirovnog sporazuma u Bosni i Hercegovini. Prepoznajući krhkost mira, uprkos pozitivnim dostignućima na nekoliko različitih područja, oni su ponovili NATO-ovu odlučnost u uspostavljanju jedinstvene, demokratske i multietničke države. Paralelno s tim odlukama Savet je inicirao čitav niz daljih aktivnosti pod nazivom Aktivnosti bezbedonosne saradnje. One se znatno razlikuju od operacija SFOR-a i trebale su da obezbede saglasnost sve tri strane sa vojnim aspektom Mirovnog sporazuma.

POLITIKA KONTROLE NAORUŽANJA

Napori za stvaranje stabilnijih međunarodnih odnosa na nižim nivoima vojnih snaga i naoružanja putem efikasnog i verodostojnog sporazuma o kontroli naoružanja i mera za stvaranje poverenja, dugo vremena su bili integralni sastojak NATO-ove bezbednosne politike. Smisleni i verodostojni sporazumi o kontroli naoružanja, koji poštuju brigu za bezbednost svih uključenih država donose ogromnu korist time što podižu nivo stabilnosti, povećavaju uzajamno poverenje i umanjuju rizike od konflikata.

Područje kontrole naoružanja obuhvata kako mere za stvaranje poverenja tako i mere koje rezultiraju u limitiranju i redukciji vojnog osoblja i opreme. Uz konsultacije, koje se odvijaju u Severnoatlantskom savetu i u NATO-ovim političkim poverenstvima, postoji određen broj posebnih tela koja su stvorena s namerom bavljenja specifičnim pitanjima kontrole naoružanja. Primer za to su Namenske snage visokog nivoa, ustanovljene 1986. godine, koje predstavljaju unutrašnje koordinacijsko telo za kontrolu konvencionalnog naoružanja. Kako bi mogao uzeti u obzir sva složena i međusobno povezana pitanja unutar konteksta kontrole naoružanja, Savez je razvio opsežnu koncepciju o kontroli naoružanja i razoružanja. Koncepcija predstavlja okvir za politiku Saveza na celom području kontrole naoružanja.

Pregovori o konvencionalnim oružanim snagama u Evropi (CFE) između članova NATO-a i (tadašnjih) članova Varšavskog sporazuma, koji su započeti u martu 1989. godine u Beču, rezultirali su 19. novembra 1990. godine zaključenjem Sporazuma CFE. Sporazum su potpisale 22 države članice NATO-a i Varšavskog ugovora za vreme sastanka na vrhu u Parizu, od ukupno 34 države koje su tada učestvovalе u procesu CSCE. Godine 1990. Severnoatlantski savet ustanovio je Odbor za usklađivanje verifikacije koje koordinira verifikacijske i implementacijske napore članova Saveza s obzirom na kontrolu konvencionalnog naoružanja i sporazum o razoružanju. Odbor osigurava razmenu informacija među državama članicama Saveza o svojim inspekcijskim planovima i o pitanjima vezanima za verifikaciju i implementaciju.

Mere izgradnje poverenja i bezbednosti utvrđene u Stokholmskom dokumentu iz 1986.god. nadopunjavaju uspešno provođenje CFE sporazuma. One su dalje usavršavane Bečkim dokumentom 1992. i 1994. i ocenjene su delotvornima. Mere utvrđene Bečkim dokumentom koje su ujedno i od vojnog značaja i politički obavezujuće, pojačane su odgovarajućim sporazumima o verifikaciji.

Drugi važni faktori iz područja kontrole naoružanja koji su doveli do veće otvorenosti i izgradnje poverenja u vojnom pogledu uključuju dogovore postignute u martu 1992. u vezi sa "Otvoreno nebo" Sporazumom kojim bi se dopustilo preletanje nacionalnih područja na temelju reciprociteta. Saveznici snažno podupiru brzu ratifikaciju ovog sporazuma od strane svih 28 zemalja.

Sporazum "otvoreno nebo" namerava pojačati izgradnju poverenja, osigurati monitoring pridržavanja trenutnih i budućih dogovora o kontroli naoružanja, te ojačati snage za rano uočavanje i rešavanje kriznih situacija dozvoljavajući preletanje nacionalne teritorije.

U području kontrole nuklearnog naoružanja cilj Saveza je postići bezbednost uz minimalnu količinu nuklearnog naoružanja dovoljnog za održanje mira i stabilnosti. NATO nije potpisnik sporazuma o kontroli nuklearnog naoružanja koji se potpisuju na individualnoj ili bilateralnoj osnovi.

Osnovnu brigu Saveza predstavlja kontrola nuklearnog oružja te sprečavanje širenja nuklearnog naoružanja. To se isto tako odnosi na sprečavanje širenja biološkog i hemijskog naoružanja. . NATO-ov odgovor na izazove koje postavlja takvo oružje, poznato kao oružje za masovno uništavanje (WMD) ili kao nuklearno-biološko-kemijsko oružje (NBC)², sastavni je deo stalnog prilagođavanju Saveza novom sigurnosnom okruženju.

ZAJEDNIČKO DONOŠENJE ODLUKA

U okvirima jednog saveza nezavisnih i suverenih država, formulacija i implementacija politike zavisi o potpunoj obaveštenosti svih vlada članica o politici i o namerama svake pojedinačne države. To zahteva redovne političke konsultacije kada god su moguće u fazi promišljanja politike pre donošenja nacionalnih odluka. Primarni forum za političke konsultacije ostaje Savet. Njegovi sastanci odvijaju se s minimumom formalnosti a rasprave su iskrene i direktne. Saglasno svom predsedavanju, generalni sekretar igra osnovnu ulogu u promišljanjima Saveta i deluje kao predstavnik i u kontaktima kako s individualnim vladama, tako i s javnošću.

Konsultacije unutar Saveza mogu poprimiti raznolike oblike. Na osnovnom nivou one uključuju jednostavnu razmenu informacija i mišljenja. Na sledećem nivou one uključuju posredovanje akcija ili odluka koje su vlade prethodno donele ili se spremaju doneti i koje imaju direktnu ili indirektnu vezu s interesima njihovih saveznika. Konsultacije takođe mogu obuhvatati prethodna upozorenja na akcije ili odluke koje će vlade u budućnosti doneti kako bi se drugim članicama dala prilika za prihvatanje ili komentar. Može doći do rasprave sa ciljem postizanja konsenzusa oko politika koje će se prihvatiti ili oko istovremene akcija koje će preduzeti. Na kraju, predviđeno je da se države članice osposobe za uzajamno prihvatljive dogovore o kolektivnim odlukama ili za akcije Saveza kao celine.

Sve članice NATO-a u potpunosti učestvuju na političkom nivou i kooperaciji unutar Saveza i svi su ravnopravno vezani za uslove iz Severnoatlantskog sporazuma, najviše zbog recipročnih obaveza iz članka 5 koji simbolizuje nedjeljivost njihove bezbednosti – naime, napad na jednu ili više članica predstavlja napad na sve njih.

Pojam upravljanja krizom kakvoga ga danas koristimo, predstavlja novi pristup bezbednosti u Savezu. Obzirom na radikalno drukčiju narav rizika kojima je NATO suočen, upravljanje krizom NATO-a sada se temelji na tri elementa koja se uzajamno podupiru: dijalog, kooperacija s drugim državama i očuvanje NATO-ove kolektivne odbrambene sposobnosti. Sve je to dizajnirano kako bi se sprečile ili mirnim putem rešile krize koje ugrožavaju evroatlantsku bezbednost.

Konsultacije među državama članicama NATO-a igraju bitnu ulogu u upravljanju krizom i imaju posebni značaj u vremenima napetosti i krize. Najznačajniji forum NATO-a za intenzivne konsultacije su Savet i Odbor za odbrambeno planiranje, uz podršku grupe za koordinaciju politike, Političkog odbora, Vojnog odbora i Visokog odbora za planiranje u slučaju civilnih katastrofa

² Nazivi NBC (Nuclear, Biological and Chemical Weapons) i WMD (Weapons for Mass Destruction) mogu biti korišteni zamenski.

Okvir NATO-ovog odbrambenog planiranja sastoji se od načela koja predstavljaju temelje kolektivne bezbednosti kao celine: politička solidarnost među državama članicama; promovisanje saradnje i snažnih veza na svim onim poljima koja služe njihovim opštim i individualnim interesima; podela uloga i odgovornosti te priznavanje uzajamnih obaveza; i zajednički naponi za očuvanje adekvatnih vojnih snaga koje bi mogle podupreti strategiju i politiku Saveza.

Detaljnije crte vodilje svake druge godine objavljuju ministri odbrane u dokumentu zvanim "ministarske smernice" (Ministerial Guidance). On pruža uputstva za uopšteno planiranje odbrane i posebno planiranje vojnih snaga. Obraća se političkim, ekonomskim, tehnološkim i vojnim faktorima koji bi mogli uticati na vojne snage i mogućnosti Saveznika. Takođe utvrđuje prioritete i kritična područja, kao prvo, za NATO-ove autoritete prilikom određivanja svojih vojnih ciljeva i, kao drugo, za planiranje pojedinačnih država. Bavi se planiranjem vojnih snaga i mogućnostima potrebnih kako za kolektivnu odbranu tako i za eventualnosti koje ne spadaju u okvir Članka 5 Vašingtonskog sporazuma³. Takođe pruža uputstva za kooperaciju s drugim organizacijama ako je to prilično.

Savezničko odbrambeno planiranje podložno je reviziji svake godine od strane ministara odbrane u "Godišnjem pregledu odbrane". Nacionalni odgovori na Upitnik za odbrambeno planiranje simultano se ispituju od strane Međunarodnog osoblja (IS) i od NATO-ovih vojnih vlasti. Međunarodno osoblje priprema "Državna poglavlja" (Country Chapters) u obliku nacрта za svaku godinu. O državnim poglavljima (Country Chapters) u obliku nacрта raspravlja se u "multilateralnim ispitivanjima". Imajući u vidu državna poglavlja i procenu Vojnog odbora, opšti izveštaj predaje se Odboru za odbrambeno planiranje. Ono predlaže da ministri odbrane prihvate petogodišnji vojni plan za NATO i ispituje sveukupnu ravnotežu, sprovodivost i prihvatljivost vojnog plana.

Od kraja hladnog rata, Savez je preduzeo dalekosežne korake da svoju sveukupnu politiku i odbrambeni stav prilagodi novom sigurnosnom okruženju. NATO-ova nuklearna strategija i vojni stav bili su među prvim područjima koja su bila izložena reviziji. To su takođe bila područja koja su izložena najradikalnijim izmenama.

Privredna saradnja unutar Saveza temelji se na članu 2 Severnoatlantskog ugovora. Taj član obavezuje sve zemlje članice "da nastoje eliminisati konflikte u svojim međunarodnim privrednim politikama te da unapređuju privrednu saradnju između nekih ili svih zemalja članica."

Premisa na kojoj se temelji privredna saradnja unutar Saveza je ta da su politička saradnja i ekonomski konflikt neusklađeni. Upravo iz te činjenice proizlazi stvarna obaveza svih zemalja članica Saveza da sarađuju kako na privrednom tako i na političkom polju, te da s njihove strane postoji spremnost na konsultacije o pitanjima od zajedničke važnosti posle same identifikacije zajedničkih interesa.

Vlade zemalja članica odgovorne su za objašnjavanje nacionalne odbrambene i bezbednosne politike kao i svoje uloge unutar Saveza. Svaka zemlja članica samostalno odlučuje o odabiru metoda i sredstava koje će se koristiti prilikom obaveštavanja javnosti o politici i ciljevima NATO-a. Sve vlade zemalja članica NATO-a priznaju kako demokratsko pravo svoga naroda da bude informisan o međunarodnim strukturama od kojih zavisi njihova

³ Članak 5 Severnoatlantskog sporazuma primarno se bavi zastrašivanjem od primene sile protiv članica Saveza te utjelovljuje načelo da je napad na jednu članicu napad na sve njih. Aktivnosti Saveza koje se nalaze izvan opsega članka 5 zbirno se nazivaju "Operacije izvan članka 5" (Non-Article 5 Operations).

bezbednost tako i značaj održavanja razumevanja i potpore svoga naroda za bezbednosnu politiku svoje zemlje.

Uloga NATO-ove Kancelarije za informisanje i izdavaštvo se sastoji od nadopunjavanja svih aktivnosti vezanih uz informisanje javnosti u svakoj pojedinoj zemlji članici, te da pri tome pruža pomoć ukoliko je ona potrebna; da održava svakodnevne kontakte s štampom i medijima; kao i da pruža informacije kako bi se u kontaktima s nacijama ne-članicama postupalo u interesu Saveza

Globalni ciljevi politike štampe i informisanja Saveza su da obavesti javnost o činjenicama vezanim uz bezbednost kao i da pojačava uključenost javnosti u jednu dobro informisanu i konstruktivnu raspravu o trenutnim bezbednosnim pitanjima kao i o ciljevima buduće politike.

Konferencije za štampu i intervjui s višim funkcionerima, informisanje, pristup fotografijama, zvučnim i video zapisima i elektronske transmisije svi zajedno čine deo aranžmana potreban kako bi se ispunili zahtevi svetskih medija. Veliki događaji ili razvoji u samom Savezu, kao što su sastanci na vrhu, mogu privući i do hiljadu novinara u glavno sedište za koje se moraju stvoriti odgovarajući uslovi.

Potparol za izdavaštvo i Služba za izdavaštvo na dnevnoj osnovi usko sarađuju sa kancelarijom Generalnog sekretara te podupiru Generalnog sekretara u njegovim kontaktima s medijima i s štampom. Služba za štampu je takođe odgovorna za uređivanje kontakta drugih viših funkcionera i medija kao i za službenu akreditaciju svih novinara koji prisustvuju nekoj konferenciji za medije održanoj pod okriljem NATO-a. Kancelarija za informisanje i štampu takođe upravlja bibliotekom u sklopu glavnog sedišta NATO-a te opslužuje nacionalno i međunarodno osoblje koje radi u samoj zgradi sedišta.

PROGRAMI I AKTIVNOSTI

NATO definicija logistike bila bi “nauka planiranja i provođenja kretanja i uzdržavanja snaga”. To uključuje pet glavnih kategorija:

- Planiranje i razvoj, nabavka, skladištenje, transport, distribucija, uzdržavanje, evakuacija i raspolaganje sredstvima;
- Transport osoblja;
- Nabavka, gradnja, uzdržavanje, korišćenje i raspolaganje opremom;
- Nabavka oružanih snaga;
- Medicinska i zdravstvena podrška.

Odgovornost za opremanje i održavanje vojnih snaga pada na zemlje članice NATO-a. Sveobuhvatno, istraživanje, razvoj i proizvodnju koji se odnose na vojnu opremu organizuje svaka zemlja posebno u skladu sa nacionalnim potraživanjima i njihovim obavezama prema NATO-u.

Savetovanje, zapovedanje i kontrola su poznati unutar NATO-a kao “C3”. NATO organizacija za savetovanje, zapovedanje i kontrola (NC3O – vidi poglavlje 13) odgovorna je za osiguravanje NATO-ovih ekonomičnih, interoperabilnih i sigurnosnih mogućnosti za postizanje visokog nivoa političkog dijaloga, zapovedanja i kontrolaa vojnih snaga. To

sprovode Komunikacioni i informacioni jedinica (CIS) koji pokrivaju celo NATO područje. NC3 se sastoji od političkog organa, NATO Odbora za savetovanje, komandu i kontrola (NC3B), sa pod-sastavom odgovornim za promociju multinacionalnih programa za saradnju i standardizaciju u području C3.

Severnoatlantski savet osnovao je Odbor za evropsku vazдушnu koordinaciju (CEAC) 1955. Odbor se 1998. rekonstruisao u NATO odbor za upravljanje vazдушnim saobraćajem (NATMC).

Odbor je odgovoran za osiguravanje toga da svi zahtevi civilnog i vazdušnog prostora na teritorijama 19 NATO nacija budu posve usklađeni. To uključuje vođenje glavnih vazdušnih vežbi, usklađivanje kontrolnih jedinica i procedura vazdušnog saobraćaja i deljenja frekvencija za komunikaciju.

NATO-ov Odbor za protivvazдушnu odbranu (NADC) odgovorno je za savetovanje Severnoatlantskog saveta i Odbor za odbrambeno planiranje u svim aspektima protivvazdušne odbrane uključujući i taktičku odbranu projektilima. To omogućava zemljama članicama usklađivanje njihovih napora na nacionalnom nivou s međunarodnim planiranjem koje se tiče vazdušnog komandovanja i kontrolaa kao i protivvazdušnog odbrambenog oružja.

Efikasna protivvazдушna odbrana je osnova za bezbednost Saveza. Osigurana je putem složenih jedinica koji pruža mogućnost otkrivanja vazdušnih i taktičkih projektila, kao i njihovog praćenja i presretanja, bilo od strane mornaričkih ili kopnenih jedinica oružja ili pak od strane aviona za presretanje.

Planiranje mera za slučaj civilnih vanrednih stanja NATO-a odnosi se na razvoj kolektivnih planova za sistematsku i efikasnu upotrebu Savezničkih civilnih sredstava na nacionalnim i na NATO nivoima u davanju potpore strategiji Saveza. Cilj Planiranja mera za slučaj civilnih vanrednih stanja je zaštita ranjivih modernih društava od učinaka nepredvidivih situacija (kriza, rat ili nepogode u vreme mira kao npr. katastrofe).

Naučna saradnja u NATO-u spada u nadležnost NATO-ovog Naučnog odbora. Naučni odbor je odgovoran za NATO-ov Naučni program, uz čiju podršku je moguća naučna saradnja naučnika zemalja NATO-a i onih u NATO-ovim EAPC zemljama partnerima, u području opšte nuke ili izabranim prioritetnim područjima.

Naučni program podupire sledeće tipove aktivnosti – Podrška saradnji u istraživanju (CRG), Podrška u vezi (LG), Poseti stručnjaka (EV), Podrška u infrastrukturi mreže (NIG), Instituti za napredne studije (ASI) i Radionice za napredna istraživanja (ARW). Pomoć ovim aktivnostima dostupna je u području opšte nauke ili u nekim prioritetnim područjima koji se menjanju s vremena na vreme. Aktivnosti se moraju odvijati unutar saradnje između naučnika NATO zemalja i onih zemalja partnera.

Odbor za nauku se sastaje triput godišnje i jedanput godišnje sa Partnerima u Evro-atlantskom partnerskom savetu. Povereništvo asistira na način da procenjuje i selektuje prijave za podršku od strane Savetodavnog organa čiji članovi se imenuju od strane Odbora naučnika NATO zemalja. EAPC Plan delovanja osigurava okvir delovanja rada Odbora.

BUDŽETI I FINANSIJSKO UPRAVLJANJE

NATO je međuvladina organizacija čiji članovi daju sredstva koja su potrebna za njegov svakodnevni rad i osiguravanje uslova za savetovanje, donošenje odluka, i konačnu primenu ugovorene politike i aktivnosti.

Da bi se omogućilo savetovanje i zajedničko donošenje odluka u okviru Saveza, svaka zemlja članica je diplomatski i vojno prisutna u komandi NATO-a, a ima i vojne i civilne predstavnike u središtima različitih NATO agencija i vojnih komandi. Troškove održavanja i opremanja nacionalnih delegacija i misija snosi svaka zemlja pojedinačno u skladu sa svojim propisima i pravilima. NATO fondovi služe samo za one izdatke koji odražavaju interese svih zemalja članica

Početna tačka procesa traženja i dobijanja odobrenja za korišćenje zajedničkog fonda za određeni projekat je identifikacija i priznavanje potrebe za izdatak i potvrda da se odgovornost za taj izdatak ne može pripisati pojedinačnoj zemlji te da će postignuta korist poslužiti svim zemljama koje će dati finansijski doprinos. Oko 15 000 vojnih lica je trenutno razmešteno u međunarodnim komandama i njihove troškove plaćaju njihove zemlje. Plaćanje međunarodnog civilnog osoblja u Komandi NATO-a u Briselu i NATO vojnim komandama finansira se iz zajedničkih civilnih i vojnih budžeta.

Zemlje članice finansiraju izdatke koji su prihvaćeni za zajedničko finansiranje do punog iznosa njihovog interesa u datom projektu i u skladu s dogovorenim podelom troškova.

Civilni budžet je ustanovljen i izvršava se pod kontrolom Odbora za civilni budžet i primarno se finansira donacijama ministarstava spoljnih poslova. On pokriva operative troškove Međunarodnog štaba pri Komandi NATO-a u Briselu; provođenje odobrenih civilnih programa i aktivnosti; troškove stvaranja, vođenja i održavanja uređaja i objekata te osoblja vezanog uz održavanje konferencija i sastanaka NATO odbora i grupa, osiguranje, itd.

Vojni budžet je ustanovljen i izvršava se pod kontrolom Odbora za vojni budžet i većinom se finansira donacijama ministarstava odbrane. On pokriva operative troškove i troškove održavanja i, s izuzetkom velikih građevinskih i sistemskih investicija koje finansira NATO program za bezbednosna ulaganja, investicione troškove međunarodne vojne strukture.

Upravljanje finansijama u okviru NATO-a je strukturirano na taj način da osigura da zemlje članice koje finansiraju izdatke vezane za pojedine aktivnosti imaju i konačnu kontrolu nad izdacima i da oni budu podložni konsenzusu među njima. Kontrola se na svim nivoima odlučivanja izvršava pomoću opštih limita ili specifičnih ograničenja.

Ni jedan pojedinačan organ nema direktnu kontrolu nad sva četiri glavna elementa finansijske strukture – međunarodno osoblje (finansira ga civilni budžet); međunarodna vojna struktura (finansirana iz vojnog budžeta); Program za bezbednosna ulaganja i specijalizovane organizacije za proizvodnju i logistiku. Poslednji element se deli na dve grupe: oni koje se finansiraju prema dogovorima vezanim za međunarodnu vojnu strukturu i oni koji su regulisani poveljama Severnoatlantskog saveta i koje imaju svoje vlastite upravne odbore i finansijska povereništva i jasne izvore finansiranja unutar pojedinih nacionalnih trezora. Odredbe propisuju da će svaki NATO organ imati svoj budžet, izražen u valuti zemlje domaćina, a čija će se vrednost određivati preko zajedničke obračunske jedinice. Budžet je godišnji, vredi za trajanje kalendarske godine. priprema se pod ravnanjem funkcionera pojedinog NATO organa

Kada je budžet odobren, funkcioner dotičnog NATO organa ima pravo trošiti ga prema izdacima koji su odobreni. Iako je rukovodstvo dotičnog NATO organa konačno odgovorno za pravilnu pripremu i izvršavanje budžeta, administrativnu podršku u velikoj meri daje Finansijski kontrolor.

Finansijski kontrolor ima zadatak osigurati da se svi aspekti izvršavanja budžeta uklapaju u autorizaciju izdataka, u moguće posebne kontrolne mere naložene od strane finansijskog odbora te u Finansijske odredbe s njihovim pravilima i procedurama primene.

CIVILNE ORGANIZACIJE I STRUKTURE

Komanda NATO-a u Briselu je politička komanda Saveza i stalno sedište Severoatlantskog saveta. Pri njemu deluju stalni predstavnici i misije država, generalni sekretar i međunarodno osoblje, vojni predstavnici država, predsednik Vojnog odbora i Međunarodno vojno osoblje. Tu su takođe i diplomatske misije ili oficiri za vezu zemalja partnera, osoblje komande NATO-a za savetovanje, komandovanje i kontrolu (C3) i određeni broj NATO organizacija.

Oko 3150 osoba je zaposleno puno radno vreme. Od tog broja, oko 1400 su članovi misija država i vojni predstavnici država pri NATO-u. Takođe je ovde i oko 1300 civilnih članova Međunarodnog osoblja ili služba i 350 članova međunarodnog vojnog osoblja uključujući i 80-tak civila. Službenici koji predstavljaju diplomatske misije ili oficiri za vezu zemalja partnera takođe imaju kancelarije pri Komandi NATO-a.

U Severoatlantskom savetu, svaku zemlju članicu predstavlja ambasador ili stalni predstavnik koga podržava misija država sastavljena od savetnika i službenika koji predstavljaju svoje zemlje u raznim NATO-ovim poverenstvima. U mnogim aspektima, delegacije liče na male ambasade. Smeštaj u istoj komandi omogućava im lako i brzo održavanje službenih i neslužbenih međusobnih kontakata, kao i kontakata s NATO-ovim međunarodnim osobljem kao i sa predstavnicima zemalja partnera.

Generalni sekretar je visoki međunarodni državnik nominovan od strane vlada članica. On je predsedavajući Severoatlantskog saveta, Odbora za odbrambeno planiranje i Grupe za nuklearno planiranje; titularni je predsedavajući drugih visokih NATO-ovih odbora te je generalni sekretar i izvršni šef NATO-a. Takođe je predsedavajući Evroatlantskog partnerskog saveta, te Grupe za mediteransku saradnju, kao i zajednički predsedavajući (s predstavnikom Rusije te počasnim predsednikom - predstavnikom zemlje NATO članice) Stalnog zajedničkog saveta NATO-Rusija. Zajedno s ukrajinskim predstavnikom, zajednički je predsedavajući Komisije NATO-Ukrajina.

Generalni sekretar je odgovoran za upravljanje međunarodnim osobljem kao celinom. Pod njegovim direktnim upravljanjem je Lična kancelarija i Kancelarija generalnog sekretara.

Rad Severoatlantskog saveta i podređenih poverenstava podupire Međunarodno osoblje. Njega čini osoblje iz zemalja članica, a bira se ili direktno za Organizaciju ili ga šalju vlade članica. Članovi Međunarodnog osoblja su odgovorni generalnom sekretaru i moraju biti odani Organizaciji za celo vreme svog imenovanja.

Međunarodno osoblje obuhvata Kancelarija generalnog sekretara, pet operativnih odeljenja, Kancelarija za upravljanje i Kancelarija finansijskog kontrolora. Na čelu svakog

odeljenja se nalazi pomoćnik generalnog sekretara. On je normalno predsedavajući glavnog odbora koji se bavi temama iz svog područja odgovornosti. Kroz svoju strukturu uprava, odseka i službi, odeljenja pomažu rad odborima u raznim aktivnostima opisanim u drugim poglavljima.

Lična kancelarija daje podršku generalnom sekretaru i zameniku generalnog sekretara u svim aspektima njihovog rada. Osoblje uključuje pravnog savetnika i posebnog savetnika za Srednju i Istočnu Evropu.

Kancelarija generalnog sekretara se sastoji od Lične kancelarije i Izvršnog sekretarijata, Kancelarije za informisanje i štampu i NATO-ove Kancelarije za bezbednost.

Izvršni sekretarijat je odgovorano za glatko funkcionisanje Severnoatlantskog saveta (NAC), Evro-atlantskog partnerskog saveta (EAPC), Stalnog zajedničkog saveta NATO-Rusija (PJC), Komisije NATO-Ukrajina (NUC), Grupe za mediteransku saradnju (MGC), Odbora za odbrambeno planiranje (DPC), Grupe za nuklearno planiranje (NPG) te za rad celokupne strukture odbora i radnih grupa čiji je zadatak podrška gore navedenim organima.

Izvršni sekretarijat, kao sekretarijat svih organa na nivou ministarstava i misija, odgovoran je generalnom sekretaru za provođenje rada raznih odeljenja Međunarodnog osoblja u skladu sa zadanim uputstvima.

Kancelarija za informisanje i štampu se sastoji od Službe za štampu i medije i Informativne službe podeljene u Odsek za planiranje i proizvodnju i Odsek spoljnih odnosa. Šef Kancelarije za informacije i štampu je predsednik Odbora za informisanje i kulturnu saradnju.

NATO-va Kancelarija za bezbednost koordiniše, posmatra i primenjuje NATO-ovu politiku bezbednosti. Rukovodeći funkcioner bezbednosti je glavni savetnik generalnog sekretara za pitanja bezbednosti i predsedavajući je NATO-vog Odbora za bezbednost. Upravlja službom bezbednosti u Komandi NATO-a i odgovoran je za celokupnu koordinaciju bezbednosti unutar NATO-a.

Kancelarija za upravljanje nalazi se pod odgovornošću glavni funkcionera uprave, odgovornog za sva pitanja koja se tiču organizacije i strukture Međunarodnog osoblja. Njegova je dužnost davati savete generalnom sekretaru o politici prema civilnom osoblju i brinuti se za plaće cele Organizacije. Zadatak mu je priprema, prezentacija i upravljanje budžetom Međunarodnog osoblja. On nadgleda Odsek koordinacije i politike.

Visoki odbor za resurse (SRB) je glavno savetodavno organ Saveta za potrebe i mogućnosti raspolaganja sredstvima iz zajedničkih vojnih izvora. Predsednik SRB-a se bira među nacionalnim predsednicima saveta. Podržava ga nešto osoblja iz redova Međunarodnog osoblja.

Predsednik **Odbora za budžet** dolazi iz jedne od zemalja članica. Finansira ga njegova zemlja kako bi se sačuvala nezavisnost Odbora za budžet. Ima malo osoblja iz redova Međunarodnog osoblja.

VOJNA ORGANIZACIJA I STRUKTURE

Vojni odbor je odgovoran za savetovanje NATO-ovih političkih službenika o nužnim merama za zajedničku odbranu područja NATO-a. Njegova glavna uloga je dati smernice i savete u svezi vojne politike i strategije. Vojni odbor se sastaje svaki četvrtak, posle redovitih sastanaka Saveta sredom, tako da može promptno slediti odluke Saveta. Vojni odbor na sjednicama Glavni funkcionera odbrane (CHOD) se normalno sastaje tri puta godišnje. Dva od ovih Vojnih odbora se sastaju u Briselu a jedan sastanak ugošćuje zemlja članica NATO-a radi racionalizacije.

Predsedavajući Vojnog odbora (CMC) je izabran od Glavni funkcionera odbrane i imenuje se na vreme od tri godine. On radi isključivo u međunarodnom interesu a njegova nadležnost dolazi od Vojnog odbora kojemu je odgovoran u izvršavanju svojih dužnosti. On normalno vodi sve sjednice Vojnog odbora. U njegovu odsustvu zamenjuje ga Zamenik predsedavajućeg Vojnog odbora (DCMC).

Glavni komandanti NATO-a (MNC), naime Vrhovni zapovenik savezničkih snaga za Evropu (SACEUR) i Vrhovni komandant savezničkih snaga za Atlantik (SACLANT), su odgovorni Vojnom odboru za opći smer i vođenje svih vojnih poslova Saveza u okviru svojih područja zapovedanja. Oni takođe savetuju Vojni odbor.

Međunarodno vojno osoblje (IMS) vodi General/ili admiral izabran od strane Vojnog odbora između kandidata imenovanih od nacija članica za mesto glavni funkcionera Međunarodnog vojnog osoblja (DIMS). IMS, je pod njegovom upravom odgovoran za planiranje, procenu i preporuku politike u vojnim stvarima za razmatranje pri Vojnom odboru kao i za garanciju da će ta politika i odluke poverenstva biti primenjene kako je zapovedeno.

Sve nacije koje su izabrale da budu članice vojnog dela NATO-a doprinose snagama koje zajedno čine integralnu vojnu strukturu Saveta. U skladu sa temeljnim principima koji određuju odnos između političkih i vojnih institucija ostaju u demokratskim zemljama, integralna vojna struktura ostaje stalno pod političkom kontrolom i vodstvom najvišeg stepena.

Uloga integralne vojne strukture daje organizacijski okvir za odbranu teritorije zemalja članica protiv pretnji njihove bezbednosti i stabilnosti u skladu sa čl. 5 Severoatlanskog Sporazuma.

Integrisana vojna struktura se sastoji od snaga koje su prilagođene NATO-u, sastavljene od nacija članica u skladu sa propisanim uslovima. Pod trenutnom strukturom ove snage su raspoređene u tri glavne kategorije, naime Snage za neposredno i brzo delovanje, osnovne odbrambene snage i snage za pojačanje.

Snage za neposredno i brzo delovanje su spremne, visoko mobilne na zemlji, u vazduhu i na moru koje imaju visoki stepen gotovosti i sposobne su u kratkom vremenu za brzi odgovor na krizu. Neposredne snage za reakciju se sastoje od snaga na zemlji, u vazduhu i na moru u La Manšu i u Mediteranu. Brze snage za reakciju su sastavljene od Stalnih mornaričkih snaga na području Atlantika, Mediterana i La Manša kao i snaga na kopnu, u vazduhu i komponenti na moru. Vazduhoplovne i pomorske komponente su izabrane i odlikuju se visokom gotovošću jedinica odabranih od nacija članica.

Osnovne odbrambene snage uključuju aktivne i kopnene snage koje se mogu mobilizovati, vazdušne i pomorske snage sposobne da zastraše i odbrane protiv sile ili agresije.

Ove snage su sastavljene od multinacionalnih i nacionalnih formacija na različitim nivoima gotovosti. Tu su 4 glavne multinacionalne odbrambene jedinice: 1 dansko-nemačka, 1 holandsko-nemačka i 2 nemačko-američke. Neke od ovih snaga se mogu upotrebiti za pomaganje "delovanja izvan člana 5"⁴ prema kojem se napad na jednu zemlju smatra napadom na sve. U dodatku, jedan sporazum je tu koji se tiče uredbe prema kojoj se evropske snage, koje se sastoje od jedinica iz Belgije, Francuske, Nemačke, Luksemburga i Španije može upotrebiti u NATO-u u vremenima kriza.

Snage za pojačanje se sastoje od drugih snaga različitog stepena spremnosti i sposobnosti koje se mogu upotrebiti za jačanje bilo kojega područja NATO ili područja mora u cilju zastrašivanja, upravljanja krizom ili odbrane.

Primarni zadatak SACEUR, pod kompletnom političkim nadzorom Severoatlantskog saveta ili Odbora za odbrambeno planiranje je određen za očuvanje mira, bezbednosti i teritorijalnog integriteta država članica Saveza. U slučaju agresije on je odgovoran za preduzimanje svih vojnih mera unutar sposobnosti i autoriteta Savezničke komande u Evropi, da pokaže solidarnost Saveza i spremnost da obezbedi intergritet teritorija Saveza; da obezbedi mir na morima i ekonomske puteve da sačuva i ponovo uspostavi bezbednost Savezničke komande za Evropu.

Glavno sedište Savezničke komande u Evropi (ACE) je Vrhovna komanda Savezničkih snaga u Evropi (SHAPE) koje je smješteno u Casteau, blizu Monsa, Belgija.

Vrhovni komandant savezničkih snaga za Atlantik priprema planove odbrane za svoju komandu, vodi združene i kombinovane vojne vežbe; postavlja standarde vežbi i određuje formacije jedinica; i savetuje NATO vojne organe u njihovim strateškim zahtevima.

Prvenstveni zadatak Savezničke komande za Atlantik je doprineti bezbednosti u celom području Atlantika osiguranjem pomorskih vazdušnih linija komunikacije, potpomažući kopnenim snagama i amfibijskim operacijama i štiteći aktivnosti pomorskih nuklearnih baza Saveza.

Kao i SACEUR, SACLANT ima direktan pristup načelnicima glavnih štabova, ministrima odbrane i predsednicima vlada kad je to potrebno. Glavni štab Savezničke komande za Atlantik (ACLANT) je u Norfolku, Virdžinija, SAD.

NATO-ov vojni odbor je izdao svoje predloge za novu vojnu komandnu strukturu ministrima odbrane 2. decembra 1997. Na tom sastanku, ministri odbrane su se složili o strukturi kao celini, posebno, o tipu, broju i mjestu vojnih komandi na kojima će strukture biti stacionirane. Ovo restrukturiranje će imati za posledicu smanjenje sa sadašnjih 65 komandi na 20. To će se sastojati od dve Strateške komande (SC) koje će biti iznad drugih, jedna za Atlantik a druga za Evropu, sa tri regionalne komande pod SC Atlantikom i dve pod SC Evropu. Izveštaji regionalnim komandama u Evropi će biti komande komponente i regionalna združena komanda. Grupa za planiranje Kanada-SAD će se spojiti sa novim strukturama.

Nova struktura će osposobiti Savez da napravi celi niz svojih uloga i misija efikasnije i fleksibilnije te će stvoriti prikladne uloge za saveznike koji u tome sudeluju.

Temeljni je cilj otvaranjem Saveza novim članicama povećati stabilnost Evrope kao celine, a ne proširiti NATO-v vojni uticaj ili sposobnost ili promijeniti prirodu svojih

⁴ Član 5 Severoatlantskog sporazuma bavi se prvenstveno sprečavanjem upotrebe sile protiv članica Saveza i ustanovljava princip da napad na bilo koju od članica znači i napad na sve članice. Delatnosti Saveza koje ne spadaju u delokrug ovog člana, odnose se na "Operacije van člana 5".

temeljnih obrambenih opostulata. NATO-ve kolektivne sigurnosne garancije i njegova zavisnost o multinacionalnom ustroju snaga nudi najbolje načine postignuća gore navedenih ciljeva, na osnovi zajedničkih rizika, odgovornosti i troškova.

ŠIRI INSTITUCIONALNI OKVIR

Povelju Ujedinjenih nacija potpisalo je 50 zemalja u San Francisku 26. lipnja 1945. Ujedinjene nacije službeno postoje od 24. oktobra 1945. Važnost Povelje UN-a je za Severo-atlanski savez dvojaka. Prvo, daje pravnu osnovu za stvaranje Saveza; i drugo, uspostavlja sveukupnu odgovornost Veća sigurnosti UN-a za međunarodni mir i sigurnost. Ta dva osnovna principa zajamčena su Severno-atlanskim sporazumom koji je potpisan u Vašingtonu 4. aprila 1949..

Dalji značaj Povelje UN-a zasniva se na članu 7. Sjeverno-atlanskog sporazuma, koji podseća zemlje potpisnice na njihovo pravo i obaveze prema Povelji i ponovno potvrđuje primarnu odgovornost Veća sigurnosti prema očuvanju mira i sigurnosti. Na kraju, u Članu 1., klauzulom je omogućeno da se Sporazum preispita posle 10 godina, ako jedna od potpisnica to zahteva. Predviđeno je da do samog preispitivanja dođe u slučaju novog razvoja događaja koji bi utjecao na mir i sigurnost na Sjevero-atlanskom području, uključujući i razvoj sveopćih i regionalnih sporazuma prema Povelji UN.

Organizacija za bezbednost i saradnju u Evropi (OSCE), poznata kao Konferencija o sigurnosti i saradnji u Evropi (CSCE), početno je predstavljala savetodavni politički postupak u kojem su učestvovalе države iz Evrope, Srednje Azije i Severne Amerike. Organizacijom postaje 1995. skladu s Helsinškom deklaracijom iz 1992., OSCE je razvio određen broj metoda slanja službenih misija te specijalnih predstavnika s ciljem utvrđivanja činjenica, izveštivanja, monitoringa i “dobrih” namera, u svrhu olakšavanja upravljanja krizom i sprečavanja sukoba.

Budući da predstavlja jedini forum koji okuplja sve zemlje Evrope, Kanade i Sjedinjenih Američkih Država, Organizacija za sigurnost i suradnju u Evropi ključna je sastavnica arhitekture evropske sigurnosti. Pruža opsežan okvir saradnje na poljima ljudskih prava, temeljnih sloboda, demokracije, pravnih zakona, sigurnosti te ekonomske saradnje.

Važnost koja NATO pridaje CSCE-u ponovno je naglašena u Oslu u 1992. Ministri spoljnih poslova zemalja članica NATO-a izrazili su svoju spremnost da podrže mirovne aktivnosti u nadležnosti CSCE-a, uključujući i stavljanje na raspolaganje sredstava i ekspertizu Saveza. Ta važna odluka utrla je put široj uzajamnoj saradnji NATO-a s CSCE-om, posebno biće u kontekstu novih zadataka Saveza kao što su mirovne operacije.

Veće Europe osnovano je 1949., “za postizanje većeg jedinstva među članicama u svrhu čuvanja i ostvarivanja ideala i načela njihovog zajedničkog nasleđa te olakšavanja njihovog ekonomskog i socijalnog napretka”⁵. Sveopšti cilj Veća je održavanje osnovnih načela ljudskih prava, višestranačke demokracije i zakonskih propisa te unapređenje kvalitete života evropskih građana.

⁵ Statut Veća Evrope, Poglavlje 1, Član 1.

PARLAMENTARNE I NEVLADINE ORGANIZACIJE

Saveznička kohezija znatno je pojačana potporom slobodno izabranih parlamentarnih predstavnika.

Severo-atlantski savet (The North Atlantic Assembly - NAA) je međuparlamentarna organizacija koja od 1955. deluje kao forum članova zakonodavnog tela zemalja Severne Amerike i Zapadne Europe članica Severo-atlantskog Saveza, koji se sastaju kako bi razmotrili teme od zajedničkog interesa i važnosti. U poslednjih nekoliko godina, prateći velike političke promjene koje su se događale u bivšem Sovjetskom Savezu i Srednjoj i Južnoj Evropi (CEE), skupština je značajno proširila svoje članstvo i mandat.

Petnaest zemalja-partnera Saveza ima status pridruženog izaslanstva u Severno-atlantskoj skupštini. To im omogućuje učestvovanje u njegovom radu raspravama. One se sve više usredjuju na sigurnost Evrope kao celine, kao i na specifične ekonomske, političke, ekološke i kulturne probleme u Srednjoj i Istočnoj Evropi.

Skupština je potpuno nezavisna o NATO-u ali predstavlja vezu između nacionalnih parlamenata i Saveza koja podupire parlamente da pri stvaranju nacionalnog zakonodavstva uzmu u obzir stavove Saveza. Ona takođe deluje kao stalni podsetnik da su odluke među vladama, donesene u NATO-u, krajnje zavisne o političkim odlukama u skladu s primerenim ustavnim procesom demokratski izabranih parlamenata.

Skupština se sastaje dva puta godišnje na plenarnoj sednici. Sastanci se održavaju u zemljama članicama i pridruženim članicama na rotacijskoj bazi na poziv nacionalnih parlamenata. Skupština deluje preko pet povereništva: za politiku, obranu i sigurnost, ekonomiju, znanost i tehnologiju i civilne poslove.

Osnovna namena skupštine je edukativna i za stvaranje konsenzusa. Ona omogućuje zakonodavnom telu Saveza da prosledi nacionalne probleme i poslove pojedinim vladama i telima Saveza koja donose odluke i da jedni druge informišu o različitim nacionalnim i regionalnim perspektivama koje postoje u mnogim ključnim temama od zajedničkog interesa.

Skupština takođe postavlja važan kriterijum za procenu parlamentarnog i javnog mišljenja o temama koje se tiču Saveza i kroz svoje promišljanje daje jasne pokazatelje javnih i parlamentarnih pitanja koja se odnose na politiku Saveza. U tom smislu skupština ima važnu ulogu u formiranju politike. Preporuke i rešenja skupštine prosleđuju se nacionalnim vladama, parlamentima i drugim relevantnim organizacijama i glavnom šefu NATO-a koji daje odgovore zasnovane na diskusijama unutar Severo-atlantske skupštine.

Udruženje Atlantskog sporazuma (The Atlantic Treaty Organization - ATA) okuplja nacionalne dobrovoljačke organizacije u svakoj od 19 zemalja članica saveza koje podupiru aktivnosti NATO-a i pojedinih vlada zemalja članica u promociji ciljeva Severo-atlantskog ugovora.

Deo dobrovoljačke organizacija, koje su osnovane u zemljama-partnerima saveza, pridružene su članice Udruge Atlantskog sporazuma. U skladu s ustavom ATA-e, pridružene članice mogu postati punopravne članice, sa statusom koji imaju članice-osnivačice, kada njihove zemlje postanu članice NATO-a i kada njihov novi položaj, na predlog skupštine ATA-e, prizna veće ATA-e.

Ciljevi ATA-e i njoj pridruženih nacionalnih organizacija mogu se sažeti u sledećem:

- podučiti i informirati javnost o misijama i odgovornostima NATO-a;
- provesti istraživanja za razne svrhe i aktivnosti NATO-a i proširiti ih na zemlje Srednje i Istočne Evrope, kao i poduprijeti NATO-ov Mediteranski dijalog;
- promicati solidarnost ljudi severo-atlantskog područja i onih čije zemlje učestvuju u NATO-vom programu Partnerstva za mir;
- širiti demokratiju;
- razviti saradnju među svim organizacijama članicama kako bi se promovisali gore navedeni ciljevi.

Međusaveznička konfederacija rezervnih oficira (Interallied Confederation of Reserve Officers – CIOR) utemeljena je 1948. od strane rezervista Belgije, Francuske i Holandije. Danas okuplja sve postojeće rezerviste u zemljama NATO-a, ukupno njih petnaest. Članovi tih udruženja aktivni su kao civili na ekonomskom, industrijskom, akademskom, političkom i drugim poljima profesionalnog života, uz svoju ulogu rezervnih oficira.

Stoga su u mogućnosti pridoneti boljem razumevanju sigurnosti i obrane među populacijom kao celinom, kao i uneti civilna znanja i iskustva u zadatke i izazove s kojima se susreću rezervni oficiri u NATO-u.

ZAKLJUČAK

Slika saveza koji je pod dubokim uticajem i transformisan burnim promenama u prethodnoj deceniji, spreman je da se uhvati u koštac sa četvorostrukim izazovom koji se danas pred njega postavlja.

Prvo, mora da ostvari svoju osnovnu i trajnu odgovornost prema svojim članicama garantujući im bezbednost i nezavisnost. Dalje, mora da tu sigurnost obezbedi i zemljama partnerima u Evropi, kroz bilateralna partnerstva i multilateralnu saradnju. Treće, istovremeno, mora da bude spreman da podrži nastojanja međunarodne zajednice da spreči krize i konflikte, ili, kada do njih dođe, da spreči njihovo širenje i pruži priliku onima koji su u njih uključeni, da ih reše političkim sredstvima pre nego upotrebom vojne sile.

I, četvrto, da bi postigla ove ciljeve, alijansa mora da stvori pravedniji odnos snaga u transatlantskom partnerstvu, koje je u srcu Severnoatlanske alijanse, jačanjem evropske uloge u rešavanju kriza i održavanju mira. Ovaj proces se tice jačanja alijanse, i obezbeđivanja sposobnosti za rešavanje kriza koje NATO može da podrži bez neminovnog preuzimanja glavne uloge u svakoj krizi do koje dođe u Evropi. Radi se, u stvari, o potrebi uvođenja veće fleksibilnosti, i boljih mogućnosti za sprečavanje ili zaustavljanje konflikata, a ne o promeni osnova grupne odbrane, za koju alijansa ostaje osnovni garant.

Pre je to alijansa koja je morala da prođe kroz neophodni proces modernizacije, i promena, bez ikakvog prekida u operativnoj sposobnosti ispunjenja svojih zadataka, niti odlaganja u razvoju sredstava radi izvršavanja novih funkcija koje su zahtevale zemlje članice. Dilema pred kojom se našla, nije bila kako odrediti novu ulogu za sebe, već kako najbolje iskoristiti mogućnost ispunjavanja bezbedonosnog plana, koje su utvrdile zemlje članice pri njenom stvaranju, a to je prvenstveno, očuvanje sloboda, zajedničkog nasledstva i civilizacijskih tekovina njihovih naroda. Daleko od toga da kreira ulogu za sebe, izazovi NATO-a su, u stvari, bili da se obezbedi da njegove postojeće uloge ne budu kompromitovane prekobrojnim ili preobimnim zahtevima.

NATO nije svetski policajac, ali je dokazana, i osvedočena njegova uspešnost kao katalizatora za stvaranje delotvornih multinacionalnih snaga, kao sto su SFOR u Bosni i Hercegovini, i KFOR na Kosovu, sposobnih da osiguraju sprovođenje mirovnih dogovora i da postavljaju osnove daljoj stabilnosti u konfliktim oblastima u evro-atlanskoj oblasti. To nije klub u koji se može učlaniti na zahtev, već bezbedonosni savez među vladama, koji donosi izvesne terete i odgovornosti kao i koristi zemljama članicama. Nije ni monolitni, samoodređujući entitet, već predstavlja dogovor među zemljama članicama, koji mogu koristiti za svrhe u vezi sa kojima postoji opšti konsenzus, ali koji je takođe i ograničen u svom opsegu delovanja limitirajućim faktorima i sredstvima. I, na kraju, to nije sredstvo za projekciju moći pojedinačnih zemalja članica, već okvir koji omogućava svim zemljama članicama da odrede svoje nacionalne interese u širem kontekstu saglasnosti među članicama alijanse u celini.

Nacije su pokazale svoju privrženost ovim vrednostima donošenjem sukcesivnih odluka sa namerom da se alijansa prilagodi izmenjenim okolnostima, i savremenim potrebama. Njihovi naponi su potpomognuti uspehom različitih vrsta partnerstava sa zemljama koje nisu članice, bilateralno kroz praktičnu saradnju u Partnerstvu za Mir, i politički, kroz konsultacije u multilateralnom forumu evro-atlanskog Partnerskog Saveta. Vrednost koja je vezana za ove napore kroz saradnju, manifestuje se u jasnoj težnji za pridruživanjem alijansi, koju su pokazale mnoge zemlje koje su učestvovala u njima, a, takođe je jasna i iz konstruktivnih

nastojanja zemalja koje nemaju sadašnjih aspiracija da se pridruže alijansi. Uz to, stepen saradnje postignut u bilateralnim odnosima između NATO-a i Rusije je poslužio da se naglase ogromne koristi koje će nastati iz ovog procesa, i to za sve zainteresovane strane, uprkos neizbežnim poteškoćama na koje se nailazilo.

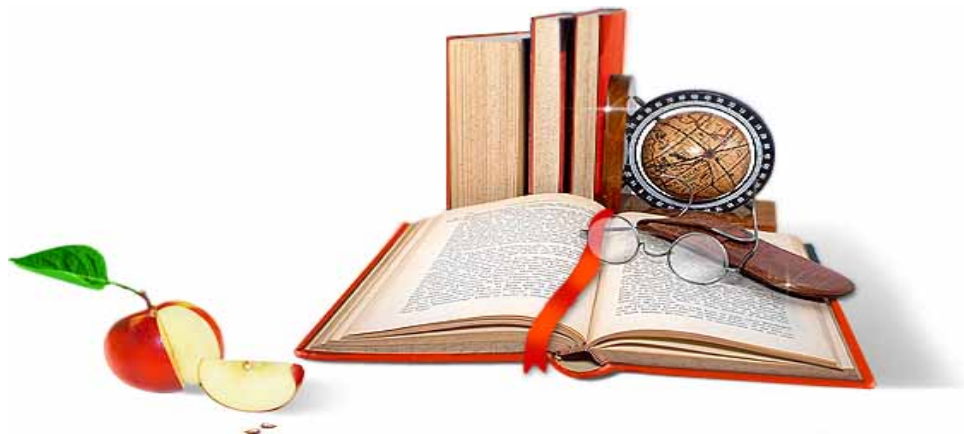
Postoji samo jedno merilo za merenje uspeha svih ovih inicijativa i aktivnosti, a to je do kog stepena one služe interesima građana Evro-atlanske oblasti u celini. Samo ako donesu veću bezbednost, povećanu stabilnost, i bolje mehanizme za upravljanje krizama, smatraće se da su poslužili svojoj svrsi.

LITERATURA

- **The NATO Handbook**, Office of Information and Press, NATO – 1110 Brussels, Belgium.
- Zvanična web stranica NATO-a **www.nato.int**

BESPLATNI GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RAD.

**RADOVI IZ SVIH OBLASTI, POWERPOINT PREZENTACIJE I DRUGI EDUKATIVNI
MATERIJALI.**

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG

WWW.MATURSKIRADOVI.NET

WWW.MATURSKI.NET

WWW.SEMINARSKIRAD.INFO

WWW.MATURSKI.ORG

WWW.ESSAYSX.COM

WWW.FACEBOOK.COM/DIPLOMSKIRADOVI

NA NAŠIM SAJTOVIMA MOŽETE PRONAĆI SVE, BILO DA JE TO **[SEMINARSKI](#)**, **[DIPLOMSKI](#)** ILI **[MATURSKI](#)** RAD, POWERPOINT PREZENTACIJA I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJAL. ZA RAZLIKU OD OSTALIH MI VAM PRUŽAMO DA POGLEDATE SVAKI RAD, NJEGOV SADRŽAJ I PRVE TRI STRANE TAKO DA MOŽETE TAČNO DA ODABERETE ONO ŠTO VAM U POTPUNOSTI ODGOVARA. U BAZI SE NALAZE **[GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RADOVI](#)** KOJE MOŽETE SKINUTI I UZ NJIHOVU POMOĆ NAPRAVITI JEDINSTVEN I UNIKATAN RAD. AKO U **[BAZI](#)** NE NAĐETE RAD KOJI VAM JE POTREBAN, U SVAKOM MOMENTU MOŽETE NARUČITI DA VAM SE IZRADI NOVI, UNIKATAN SEMINARSKI ILI NEKI DRUGI RAD RAD NA LINKU **[IZRADA RADOVA](#)**. PITANJA I ODGOVORE MOŽETE DOBITI NA NAŠEM **[FORUMU](#)** ILI NA **MATURSKIRADOVI.NET@GMAIL.COM**